

SKRIVELSE
2025-04-10

Ärendenummer
NV-00360-25

Redovisning av statliga myndigheters intäkter och kostnader 2024 för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

Redovisning till regeringen enligt 10 kap. 7 § förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Innehåll

SAMMANFATTNING	3
UTVECKLINGSBEHOV	4
Förslag om bestämmelsen i 10 kap. 4 § FAPT	4
Förslag att regelbundet se över avgiftsnivåerna i FAPT	5
Förbättrad bild av länsstyrelsernas kostnader för tillsyn och prövning	5
OM SAMMANSTÄLLNINGEN	6
Krav på redovisning	6
Metod och avgränsningar	6
Särskilt om länsstyrelsernas redovisningar	7
DOMSTOLSVERKET	8
NATURVÅRDSVERKET OCH HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN	9
LÄNSSTYRELSESNAS REDOVISNINGAR	11
Länsstyrelsernas intäkter och kostnader för prövning och tillsyn (3 §)	11
Länsstyrelsernas redovisning av tillsyn som inte kan täckas av avgifter enligt FAPT (4 §)	11
ANALYSER OCH SLUTSATSER	13
Statens samlade intäkter och kostnader för tillsyn och prövning	13
Kostnadstäckningsgrad för prövning av miljöfarlig verksamhet	14
Kostnadstäckningsgrad för prövning av tillståndspliktig vattenverksamhet i mark- och miljödomstol	15
Domstolsverkets och de centrala myndigheternas intäkter och kostnader	16
Länsstyrelsernas redovisning	17
Länsstyrelsernas intäkter och kostnader för prövning och tillsyn (3§)	17
Kostnad för utförd tillsyn jämfört med avgiftsintäkter	17
Länsstyrelsernas beräknade kostnader för nödvändiga tillsynsåtgärder som inte kan täckas av avgifterna i FAPT (4 §)	19

Sammanfattning

Naturvårdsverket ska årligen till regeringen redovisa ett antal uppgifter om statliga myndigheters intäkter och kostnader för tillsyn och prövning. Detta framgår av 10 kap. 7 § förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken (FAPT). I denna, den nionde redovisningen, konstateras följande:

- I rapporten summeras de statliga myndigheternas intäkter och kostnader för tillsyn, samråd samt prövning i första instans avseende miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Intäkterna för år 2024 uppgår till **215 miljoner kronor** medan kostnaderna uppgår till **477 miljoner kronor**, se tabell 5. Kostnader för överprövningar ingår inte.
- Kostnadstäckningsgraden år 2024 för statens arbete med tillståndsprövning i första instans avseende miljöfarlig verksamhet är cirka **61 procent**. Det är ytterligare minskning jämfört med de senaste tre åren.
- Kostnadstäckningsgraden för mark- och miljödomstolarnas arbete med tillståndsprövning av vattenverksamhet är cirka **43 procent** 2024. Det är en kraftig minskning jämfört med de senaste tre åren. Räknet på statens totala intäkter och kostnader för prövning av vattenverksamhet (ej markavvattnings) var kostnadstäckningsgraden cirka **37 procent** år 2024 vilket är lägre än 2023 men i samma nivå som åren innan dess. Eftersom Kammarkollegiets kostnader inte redovisas för 2024 så är utfallet inte fullt jämförbart med tidigare år.
- Kostnadstäckningsgraden år 2024 för länsstyrelsernas tillsyn av vattenverksamhet bedöms vara **13 procent** och för miljöfarlig verksamhet **57 procent**. Länsstyrelsernas intäkter och kostnader redovisas i tabell 3 samt bilaga 1. Förhållandet mellan länsstyrelsernas kostnader och avgiftsintäkter för tillsyn av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet ses i figur 4 och 5. Tillsyn av vattenverksamheter är i hög grad finansierad av skattemedel i stället för avgifter vilket blir tydligt utifrån den låga kostnadstäckningsgraden.
- Kostnader för nödvändiga tillsynsåtgärder som inte kan täckas av tillsynsavgifter uppgår enligt länsstyrelsernas redovisning till **105 miljoner kronor** för miljöfarlig verksamhet samt **250 miljoner kronor** för vattenverksamhet.
- Naturvårdsverket bedömer att redovisningen väl belyser att tillsyn och prövning inom miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter inte har full kostnadstäckning. Med anledning av att Naturvårdsverket i regeringsuppdraget "*Uppdraget att se över systemet för avgifter för sådan prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken (M2020/00666/Me)*" föreslår nya och justerade avgifter görs inga ytterligare förslag med avseende på detta i denna redovisning.

Utvecklingsbehov

Naturvårdsverket ska enligt 10 kap. 7 § FAPT, lämna eventuella förslag med anledning av det resultat som uppkommer i denna sammanställning.

Naturvårdsverket står kvar vid de förslag som vi angav i föregående års redovisning i enlighet med nedan.

Förslag om bestämmelsen i 10 kap. 4 § FAPT

Naturvårdsverket föreslår att bestämmelsen stryks i Förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

4 § Länsstyrelserna ska också redovisa beräknade kostnader för nödvändiga tillsynsåtgärder som enligt länsstyrelsernas bedömning inte kan täckas av avgifterna enligt denna förordning. Länsstyrelserna ska ange skälen för sina bedömningar. Förordning (2015:154).

- Naturvårdsverket anser att syftet och utformningen av bestämmelsen är otydlig vilket innebär svårigheter för länsstyrelserna som ska tolka och redovisa enligt bestämmelsen.
- Naturvårdsverket bedömer att jämförbara uppgifter kan inhämtas enligt miljötillsynsförordningen (2011:13), 3 kap. 21 §.
- Förslaget innebär en förenkling då 21 länsstyrelser inte behöver redovisa liknande uppgifter vid två tillfällen.

Naturvårdsverket anser att syftet med bestämmelsen och dess utformning är otydlig. Till tolkningssvårigheten hör att det inte är helt givet vad som kan definieras som nödvändiga tillsynsåtgärder. Det finns en logik i att likställa nödvändiga tillsynsåtgärder med behovsutredningen, relaterat till 26 kap. 1 § miljöbalken och att tillsynsmyndigheten på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning ska kontrollera regelefterlevnad. Nödvändiga tillsynsåtgärder kan ses både i ett kortsiktigt och ett långsiktigt perspektiv. Det långsiktiga perspektivet är att kontrollen av regelefterlevnaden behöver vara i sådan omfattning att regelefterlevnaden överlag är god.

En behovsutredning bygger huvudsakligen på schabloniserade bedömningar av tillsynsbehovet för att täcka det långsiktiga perspektivet. Sådana schabloniseringar är svåra att göra och kan träffa mer eller mindre rätt. Naturvårdsverket delar den bild som framkommer av redovisningen i stort, det vill säga att kostnaden för att genomföra nödvändiga tillsynsåtgärder klart överstiger intäkterna. Samma översiktliga resultat kommer att återkomma varje år men siffrorna kan påverkas av förändringar i mallen för behovsutredningar.

Naturvårdsverkets slutsats är att 4 § i sin nuvarande utformning inte tillför något som inte kan uppmärksammas i andra sammanhang, exempelvis Naturvårdsverkets rapportering enligt 3 kap 21 § miljötillsynsförordningen (2011:13).

Naturvårdsverket konstaterade i regeringsuppdraget *”Uppdrag att se över systemet för avgifter för sådan prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken (M2020/00666/Me)”* att det i stor utsträckning saknas detaljerade underlag för att identifiera behov av justerade avgifter och/eller identifiera behov av nya avgifter. Naturvårdsverket lämnade i regeringsuppdraget bland annat förslag på regelbunden översyn och justering av avgiftsnivåer så att avgifterna följer länsstyrelsens kostnad för tillsynsverksamheten. Utformningen av 10 kap 4 § stödjer inte behovet att inhämta ett sådant underlag. Naturvårdsverket föreslår därför att bestämmelsen stryks och att andra bestämmelser kan införas som stödjer behovet bättre.

Förslag att regelbundet se över avgiftsnivåerna i FAPT

Naturvårdsverket bedömer att redovisade uppgifter väl belyser att tillsyn och prövning miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet inte har kostnadstäckning. Beaktat att avgiftsnivåerna i FAPT:en inte har justerats på flera år bedömer vi att diskrepansen mellan intäkter och kostnader ökar över tid. Med anledning av att Naturvårdsverket i ovan nämnda regeringsuppdrag har föreslagit nya och justerade avgifter görs inga ytterligare förslag i denna redovisning. Dock får konstateras att de föreslagna justeringarna av FAPT:en idag behöver räknas upp med index för att vara lika aktuella.

Förbättrad bild av länsstyrelsernas kostnader för tillsyn och prövning

I redovisningen av regeringsuppdraget *”Uppdraget att se över systemet för avgifter för sådan prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken (M2020/00666/Me)”* lämnades ett antal förslag gällande avgiftssystemet. Ett av förslagen är att länsstyrelserna vart tredje år ska lämna ett samordnat underlag till Naturvårdsverket som avser genomsnittlig beräknad kostnad per timme för länsstyrelsernas tillsyn enligt den beräkningsmodell som var framtagen inom regeringsuppdraget. Den timkostnad för tillsynen som räknades fram år 2021 har använts i denna rapport. Inför rapporteringen för år 2025 avser Naturvårdsverket att be länsstyrelserna om att uppdatera timkostnaden.

Generellt får konstateras att ingen redovisning är bättre än sin svagaste länk. För att möjliggöra välgrundade redovisningar är en korrekt tidsredovisning avgörande. Naturvårdsverket ser positivt på Miljösamverkan Sveriges projekt Enhetlig tidsredovisning som avslutades 2024, där det har ingått att ta fram en lathund om tidsredovisning med syfte att ensa länsstyrelsernas tidsredovisningar.

Om sammanställningen

Krav på redovisning

Naturvårdsverket ska enligt 10 kap. 7 § förordning (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken (FAPT), sammanställa uppgifter om intäkter och kostnader för provning och tillsyn som Domstolsverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten samt länsstyrelserna ska redovisa till Naturvårdsverket. Kammarkollegiet omfattas sedan 1 januari 2025 inte längre av krav på redovisning. Sammanställningen ska lämnas till regeringen senast den 15 april varje år. Naturvårdsverket ska även göra en årlig uppföljning och lämna eventuella förslag med anledning av resultatet. Kraven som ställs på myndigheternas redovisningar av intäkter och kostnader framgår i sin helhet i 10 kap. 1–7 §§ FAPT.

För 10 kap. 1–3 §§ FAPT gäller att kostnader ska innefatta samtliga kostnader med undantag för kostnader som kan härröras till provning av civilrättsliga frågor. Kostnaderna som ska redovisas avser full kostnadstäckning vilket inkluderar lönekostnader, kostnader för overhead, resekostnader, traktamenten, konsultarvoden och liknande.

Enligt 10 kap. 5 § FAPT ska länsstyrelserna samverka för en enhetlig redovisning av 3 och 4 §§. Se avsnittet *”Särskilt om länsstyrelsernas redovisningar”* för redogörelse för hur länsstyrelserna har samverkat.

Enligt 10 kap. 6 § FAPT ska redovisningarna av 1–4 §§ göras elektroniskt till Naturvårdsverket på det sätt som Naturvårdsverket behöver för sin sammanställning och uppföljning. Se avsnitt *”Metod och avgränsningar”* för redogörelse för hur Naturvårdsverket samlat in de enskilda myndigheternas redovisningar.

Metod och avgränsningar

Denna sammanställning innehåller utvalda uppgifter och sammanställningar som myndigheterna lämnat till Naturvårdsverket. Myndigheterna ansvarar själva för kvalitetssäkring av sina redovisade uppgifter. Information om hur de berörda myndigheterna bör redovisa sina uppgifter skickades ut av Naturvårdsverket i januari.

Särskilt om länsstyrelsernas redovisningar

Liksom tidigare år har länsstyrelserna redovisat underlag via länsstyrelsernas gemensamma ekonomiadministration i Örebro samt genom svar på frågor i Naturvårdsverkets årliga tillsynsenkät.

De svagheter i länsstyrelsernas redovisningar som Naturvårdsverket tidigare har uppmärksammat har varit ett av incitamenten till projektet *Enhetlig tillsynsredovisning* som drevs av Miljösamverkan Sverige 2023–2024. Arbetet i projektet genomfördes i dialog med Naturvårdsverket och resulterade i följande förändringar i redovisningen från och med redovisningsåret 2023:

- Kostnader för tillsyn enligt 3 § beräknas genom att multiplicera 1000 kr med redovisad tid (h) för tillsyn.
- Redovisning enligt 4 § avgränsas till miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Kostnaderna för nödvändiga tillsynsåtgärder som inte täcks av avgifter beräknas genom att multiplicera bedömt tillsynsbehov, enligt behovsutredningen, i timmar (h) med 1000 kr minus intäkter tillsyn.

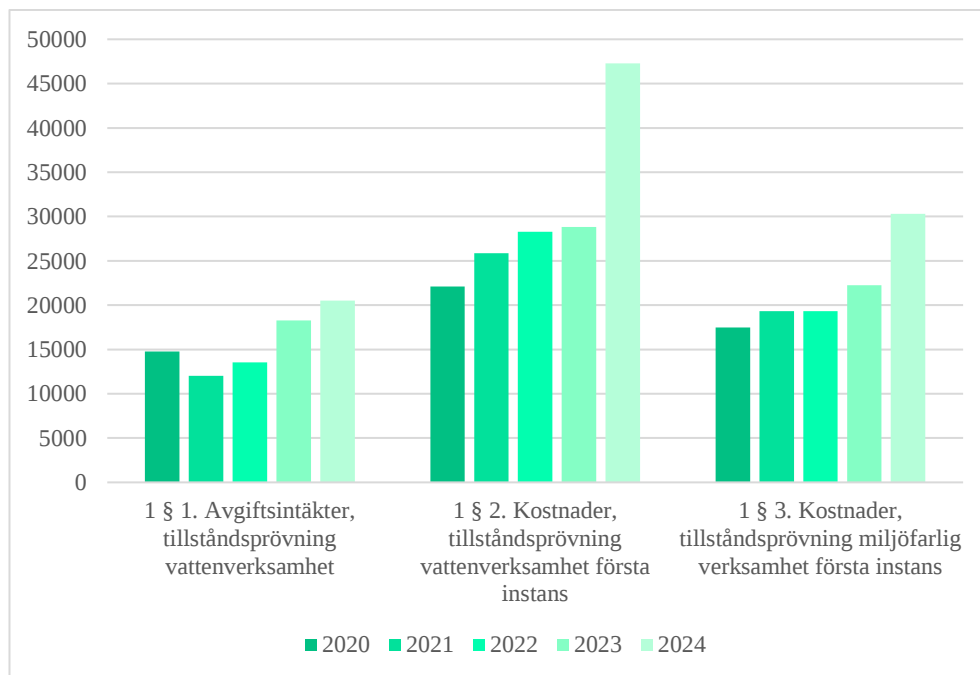
Domstolsverket

Domstolsverket har redovisat kostnader och avgiftsintäkter för domstolarnas mål i första instans, se tabell 1.

Tabell 1 Domstolsverkets redovisade intäkter och kostnader hos domstolarna under 2024 enligt 10 kap. 1 § FAPT.

Redovisning 10 kap 1 § (tkr)	
1 § 1. Avgiftsintäkter, tillståndsprövning vattenverksamhet	20 523
1 § 2. Kostnader, tillståndsprövning vattenverksamhet första instans	47 284
1 § 3. Kostnader, tillståndsprövning miljöfarlig verksamhet första instans	30 312

I figur 1 framgår hur domstolarnas intäkter och kostnader har förändrats över tid. Täckningsgraden för tillståndsprövning av vattenverksamhet 2024 är ca 43 % vilket är betydligt lägre än 2023 (63 %) och snittet för de senaste 5 åren (54 %).

Figur 1 Domstolarnas intäkter och kostnader åren 2020–2024 för tillståndsprövning av vattenverksamheter i första instans, samt kostnader för tillståndsprövning miljöfarlig verksamhet i första instans. Beloppen anges i tusentals kronor.

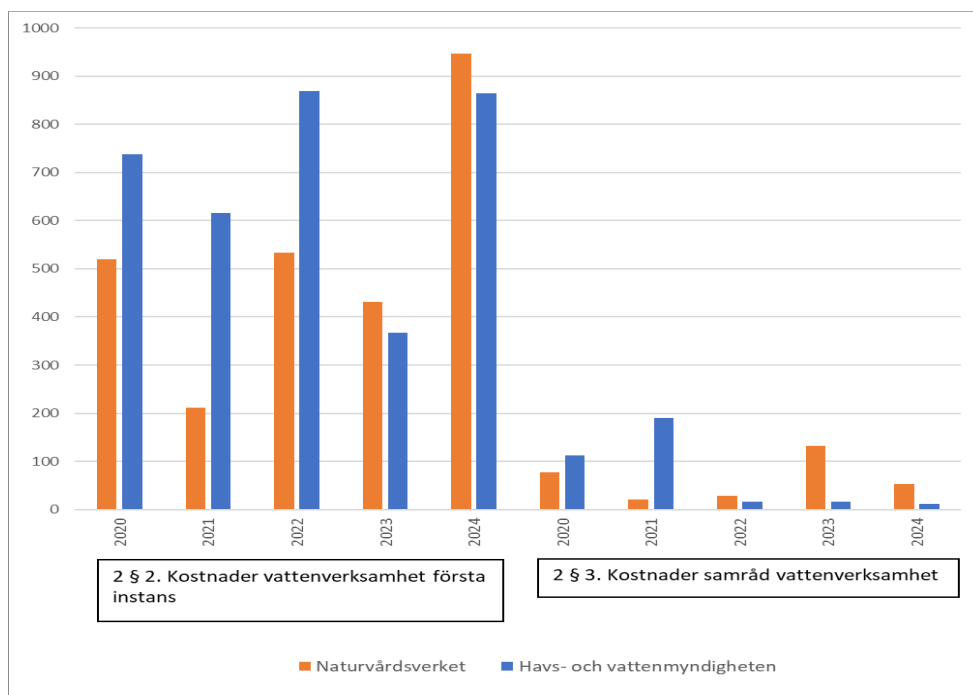
Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten

Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens redovisade uppgifter framgår av tabell 2. Kammarkollegiet omfattas sedan 1 januari 2025 inte längre av redovisningskravet.

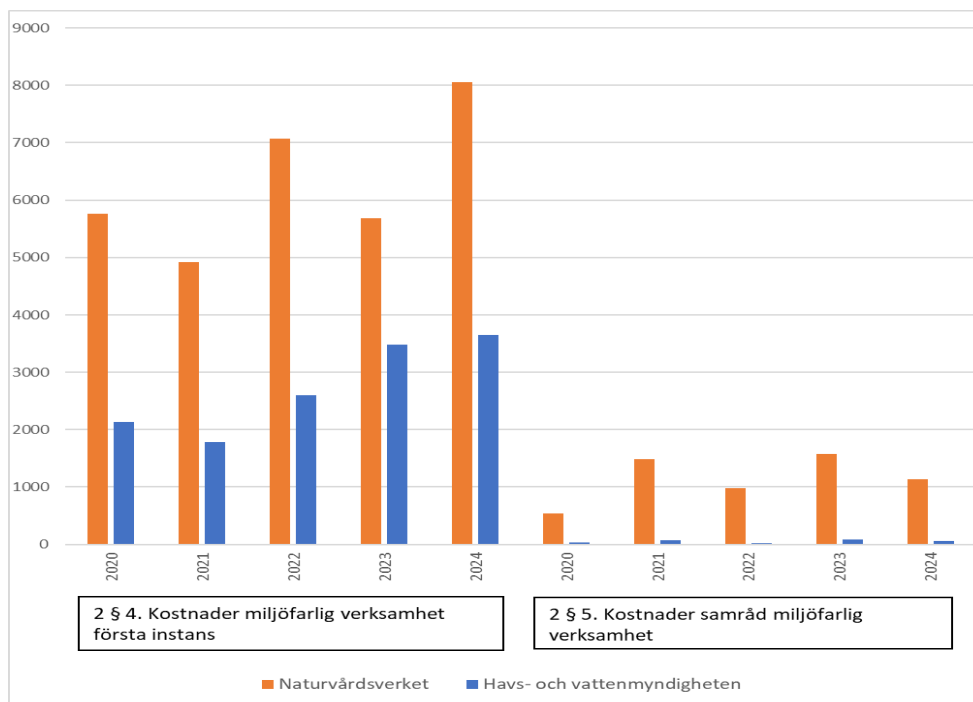
Tabell 2 Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens redovisning av intäkter och kostnader för prövning under 2024. Beloppen anges i tusentals kronor.

Redovisning 10 kap. 2 §	Naturvårdsverket	Havs- och Vattenmyndigheten
2 § 1. Intäkt – ersättning för rättegångskostnader tillståndsprövning vattenverksamhet första instans	0	130
2 § 2. Kostnader för medverkan i tillståndsprövning vattenverksamhet första instans i mark- och miljödomstol (ej initiering av prövning enl. 24:7 MB)	946	865
2 § 3. Kostnader för medverkan i samråd för vattenverksamhet	53	12
2 § 4. Kostnader för medverkan i tillståndsprövning miljöfarlig verksamhet i första instans i mark- och miljödomstol (ej initiering av prövning enligt 24:7 MB)	8055	3652
2 § 5. Kostnader för medverkan i samråd miljöfarlig verksamhet	1139	63

I figur 2 och 3 framgår hur myndigheternas kostnader har varierat under de senaste fem åren.

Figur 2 Kostnader för Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens deltagande i tillståndsprövning (vänster) och samråd (höger) av vattenverksamhet, de senaste 5 åren. Beloppen anges i tusentals kronor.

Figur 3 Kostnader för Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens deltagande i tillståndsprövning (vänster) och samråd (höger) av miljöfarlig verksamhet, de senaste 5 åren. Beloppen anges i tusentals kronor.

Länsstyrelsernas redovisningar

Länsstyrelsernas intäkter och kostnader för prövning och tillsyn (3 §)

Länsstyrelsernas gemensamma ekonomiadministration i Örebro har sammanställt länsstyrelsernas avgiftsintäkter och kostnader för prövning. Kostnader för tillsyn är beräknade utifrån nedlagd tid á 1000 kr/h. Denna timkostnad avspeglar länsstyrelsens totala kostnader för en timmes handläggningstid, både direkta och indirekta kostnader, det vill säga full kostnadstäckning. Beräkningsmodellen för timkostnaden är framtagen inom ramen för regeringsuppdraget ”Uppdraget att se över systemet för avgifter för sådan prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken (M2020/00666/Me)”.

Tabell 3 Sammanställning av länsstyrelsernas kostnader för tillsyn och prövning av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamheter. Beloppen anges i tusentals kronor.

	Miljöfarlig verksamhet	Vattenverksamhet	Totalt
Intäkter för tillsyn (tkr)	75 053	16 339	91 392
Intäkter för prövning (tkr)	100 509	2 704	103 213
Kostnader för tillsyn (tkr)	132 444	121 352	253 796
Kostnader för prövning (tkr) (exklusive samråd)	122 302	13 997	136 299
Kostnader för samråd	14 878	7 026	21 904

Länsstyrelsernas redovisning av tillsyn som inte kan täckas av avgifter enligt FAPT (4 §)

Enligt 10 kap. 4 § FAPT ska länsstyrelserna redovisa beräknade kostnader för nödvändiga tillsynsåtgärder som enligt länsstyrelsernas bedömning inte kan täckas av avgifter, det vill säga att ett avgiftsuttag enligt FAPT inte är möjligt alternativt att avgiften är för låg.

Länsstyrelserna har, i dialog med Naturvårdsverket, konstaterat att bestämmelsens utformning är otydlig men att det är mest logiskt att avgränsa en redovisning enligt 4 § till tillsynsområdena miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet snarare än

att omfatta all miljöbalkstillsyn som länsstyrelserna bedriver. Syftet med bestämmelsen bedöms vara att inhämta underlag för översyn av avgiftsnivåerna i FAPT:en, inte att erhålla en generell bild av länsstyrelsernas kostnader och behov av resurser för all miljöbalkstillsyn. Det senare kan åstadkommas på annat sätt, exempelvis genom rapporteringskrav enligt regleringsbrev.

Nödvändiga tillsynsåtgärder likställs med det behov av tillsyn som framgår av en aktuell behovsutredning. Länsstyrelserna har, liksom tidigare år, använt sig av Miljösamverkan Sveriges modeller för sina behovsutredningar. En behovsutredning resulterar i ett tillsynsbehov uttryckt i timmar. Kostnaden för att genomföra ett uppskattat tillsynsbehov beräknas genom att multiplicera antalet timmar med 1000 kr. Det totala tillsynsbehovet för miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet, uttryckt i timmar, samt kostnaden för att genomföra det tillsynsbehov som inte täcks av avgifter framgår av tabell 4.

Tabell 4 Länsstyrelsernas beräknade kostnad för nödvändig tillsyn av vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet som inte kan täckas av avgifter enligt FAPT

Tillsynsområde	Tillsynsbehov (tkr)	Beräknad kostnad för tillsynsbehov som ej täcks av avgifter (tkr)	Kostnader för utförd tillsyn (tkr)	Kostnader för utförd tillsyn som inte täckts av avgift (tkr)
Vattenverksamhet	266 440	250 101	121 352	105 013
Miljöfarlig verksamhet	179 880	104 827	132 444	57 391
Summa	446 320	354 927	253 796	162 404

Detta kan jämföras med det faktiska utfallet av länsstyrelsens intäkter och kostnader för tillsyn under året. Den tillsyn som genomfördes motsvarade lite mer än hälften av det beräknade tillsynsbehovet. Ca 64 % av kostnaderna för den genomförda tillsynen täcktes inte av avgifter.

I enlighet med 10 kap. 4 § FAPT ska länsstyrelserna ange skälen till sina bedömningar med avseende på beräknade kostnader för nödvändiga tillsynsåtgärder som enligt länsstyrelsernas bedömning inte kan täckas av avgifterna. Ingen länsstyrelse har för 2024 kommenterat kostnadstäckningsgraden.

Analys och slutsatser

Statens samlade intäkter och kostnader för tillsyn och provning

Av tabell 5 framgår summerade intäkter och kostnader för tillsyn och provning avseende miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. I intäkterna inkluderas även ersättningar för rättegångskostnader i mål om vattenverksamhet. När länsstyrelsernas intäkter och kostnader för tillsyn och provning jämförs behöver också beaktas att länsstyrelsernas avgiftsuttag för miljöfarliga verksamheter är tänkta att finansiera såväl länsstyrelsens arbete som centrala myndigheters och domstolarnas arbete med provning.

Tabell 5 Statens intäkter och kostnader för tillsyn och provning av miljöfarliga verksamheter respektive vattenverksamhet.

Intäkter och kostnader	Miljöfarlig verksamhet (tkr)	Vattenverksamhet (tkr)	Totalt (tkr)
Länsstyrelsens intäkter	175 562	19 043	194 606
Varav tillsyn	75 053	16 339	91 392
Länsstyrelsens kostnader	254 746	135 095	390 095
Varav tillsyn	132 444	121 352	253 796
Övriga statliga myndigheters intäkter	-	20 653	20 653
Övriga statliga myndigheters kostnader	38 367	48 227	86 594
Totala intäkter	175 562	39 696	215 259
Totala kostnader	293 113	183 576	476 689

Kostnadstäckningsgrad för prövning av miljöfarlig verksamhet

Länsstyrelserna tar årligen ut en avgift för tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter. Avgiftsuttaget följer av bilagan i FAPT. Genom att ta bort ”tillsynsdelen” från länsstyrelsernas intäkter för miljöfarlig verksamhet erhålls det avgiftsuttag som ska täcka statens samlade kostnader för prövning. Av tabell 6 nedan framgår statliga intäkter och kostnader för prövning av miljöfarlig verksamhet. En jämförelse mellan avgiftsuttag och kostnader indikerar att kostnadstäckningsgraden för prövning av miljöfarlig verksamhet år 2024 var 61 procent. I sammanställningen är inte kostnader för samråd medtaget då Naturvårdsverket anser att samråd i strikt bemärkelse ej kan anses utgöra prövning. En prövning initieras i och med att en ansökan inkommer till den prövande myndigheten. Med den tolkningen bedöms lagstöd enligt 27 kap. miljöbalken saknas för att avgiftsbelägga samråd.

Tabell 6 De statliga myndigheternas intäkter och kostnader för prövning av miljöfarliga verksamheter.

Prövning Miljöfarlig verksamhet (exkl. samråd)	Intäkter och kostnader (tkr)
Intäkter	100 509
Länsstyrelsernas kostnader, prövning i Miljöprövningsdelegation	100 793
Länsstyrelsernas kostnader, prövning i Mark- och miljödomstol	21 509
Domstolsverkets kostnader	30 312
Havs- och vattenmyndighetens kostnader	3 652
Naturvårdsverkets kostnader	8 055
Totala intäkter	100 509
Totala kostnader	164 321

Kostnadstäckningsgrad för prövning av tillståndspliktig vattenverksamhet i mark- och miljödomstol

Prövning av vattenverksamhet skiljer sig från prövning av miljöfarlig verksamhet genom att den sökande betalar en ansökningsavgift avsedd att täcka mark- och miljödomstolens handläggningskostnader. Därutöver betalar också den sökande motpartens, som kan vara staten, skäliga rättegångskostnader om parten gjort en sådan ansökan till domstolen. En rättegångsersättning är således inte att förväxla med avgift. För att beräkna kostnadstäckningsgrad för det som ansökningsavgifterna avser att täcka jämförs domstolarnas intäkter och kostnader. Kostnadstäckningsgraden för 2024 var cirka 43 procent. Avgifter och intäkter ett enskilt år är dock av begränsat värde då handläggningen under ett visst år till stor del kan utgöras av ärenden för vars ansökningsavgift erlagts året innan. Sedan 2018 indikerar redovisningarna att allt mindre del domstolarnas kostnader täcks av de ansökningsavgifter som betalas in, vilket framgår i figur 4.

Figur 4 Domstolsverkets kostnadstäckningsgrad för tillståndsprövning av vattenverksamhet

Statens samtliga intäkter och kostnader för prövning av tillståndspliktig vattenverksamhet i mark- och miljödomstol framgår av tabell 7 nedan.

Sammanställningen inkluderar rättegångsersättningar, men inte kostnader för samråd, och indikerar att kostnadstäckningsgraden för staten som helhet år 2024 var 37 procent. Naturvårdsverket konstaterar att de statliga myndigheternas rättegångsersättningar är låga jämför med kostnad för nedlagt arbete. Den främsta orsaken torde vara att ersättning inte har begärts. Kammarkollegiet har efter domstolarna varit den myndighet som redovisat störst kostnader för prövning av

vattenverksamhet. Kammarkollegiet omfattas sedan januari 2025 inte av redovisningskravet i 10 kap 2 § och har därmed inte lämnat in uppgifter för 2024.

Tabell 7 De statliga myndigheternas intäkter och kostnader för prövning av vattenverksamheter i mark- och miljödomstol, utan övriga kostnader.

Prövning Vattenverksamhet (exkl. samråd)	Intäkter och kostnader (tkr)
Domstolsverkets intäkter	20 523
Länsstyrelsernas rättegångsersättning	2 613
Havs- och vattenmyndighetens rättegångsersättning	130
Naturvårdsverkets rättegångsersättning	0
Domstolsverkets kostnader	47 281
Länsstyrelsens kostnader	13 590
Havs- och vattenmyndighetens kostnader	865
Naturvårdsverkets kostnader	946
Totala intäkter	23 266
Totala kostnader	62 682

Domstolsverkets och de centrala myndigheternas intäkter och kostnader

Domstolsverkets, Havs- och vattenmyndighetens och Naturvårdsverkets intäkter och kostnader för tillsyn, samråd och prövning i första instans avseende miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet presenteras i tabell 1 och 2.

Domstolsverket har 2024 haft betydligt högre kostnader för tillståndsprövning än tidigare år, särskilt för prövning av vattenverksamhet. Detta förklaras med att balanserna har ökat och att domstolarna arbetat med både nya mål och mål som betalt avgift 2023. Balansökningen förklara dock inte hela ökningen utan mer tid också har lagts i respektive mål. Samtliga domstolar har ökat nedlagd tid i sina mål.

Även för ansökningsmålen för miljöfarlig verksamhet har samtliga domstolar ökat sin nedlagda tid i förhållande till föregående år. Även för denna grupp har balansen ökat något från tidigare års, men även här lägger domstolarna mer tid i respektive mål.

Gällande Havs- och vattenmyndighetens redovisning avseende kostnader för vattenverksamhet i första instans, visar resultatet på en återgång till samma nivå som tidigare efter en kraftig minskning 2023. Redovisningen avseende kostnader för miljöfarlig verksamhet i första instans visar på samma höga nivå som 2023 vilket beror på att Havs- och vattenmyndigheten deltagit i flera stora mål.

Angående Naturvårdsverkets redovisade kostnader visar resultaten att kostnaderna för samråd om miljöfarlig verksamhet har minskat igen efter ökningen 2023. I stället har kostnader för tillståndsprövning ökat vilket kan bero på att de samrådsärenden där Naturvårdsverket deltagit har övergått till tillståndsprövning.

Naturvårdsverket har under perioden 2017–2024 avstått från att begära ersättning för rättegångskostnader vid tillståndsprövning av vattenverksamheter i första instans.

Länsstyrelsernas redovisning

Länsstyrelsernas intäkter och kostnader för provning och tillsyn (3§)

Länsstyrelsernas intäkter och kostnader för provning och tillsyn framgår av tabell 3 och bilaga 1.

I årets redovisning av kostnader för tillsyn tillämpas för andra året den modell för att beräkna timkostnad som togs fram inom ramen för regeringsuppdraget ”Uppdraget att se över systemet för avgifter för sådan provning och tillsyn som sker enligt miljöbalken (M2020/00666/Me)”. Som nämndes i förra årets redovisning är denna modell snarlik den modell som Sveriges kommuner och regioner har tagit fram för kommunerna.

År 2021 beräknades länsstyrelsernas genomsnittliga timkostnad för tillsyn vara 1000 kr vid full kostnadstäckning. Timkostnaden avspeglar länsstyrelsens totala kostnader för en timmes handläggningstid, både direkta och indirekta kostnader. Någon ny beräkning har inte gjorts sedan dess varför länsstyrelsernas redovisade kostnader för år 2024 kan antas vara något i underkant då kostnadsökningar för de senaste åren inte är medtagna. Naturvårdsverket kommer inför kommande FAPT redovisningar att be länsstyrelsen Örebro att räkna fram en ny timkostnad vart tredje år.

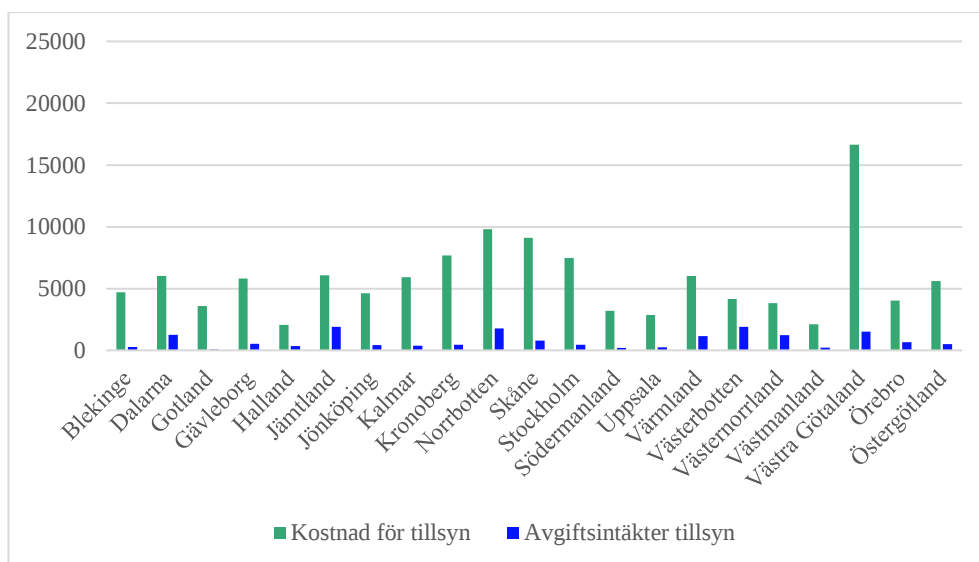
Kostnad för utförd tillsyn jämfört med avgiftsintäkter

I följande analys jämförs kostnaden för tillsyn av vattenverksamheter och miljöfarlig verksamhet med intäkter.

TILLSYN VATTENVERKSAMHET

Liksom föregående år visar länsstyrelsernas redovisningar att tillsynen av vattenverksamheter har en mycket låg kostnadstäckningsgrad. För tillsyn av vattenverksamheter bedömer Naturvårdsverket att kostnadstäckningsgraden totalt sett är **13 procent**.

Enligt FAPT ska timavgift för länsstyrelsens tillsyn över vattenverksamhet betalas efter särskilt beslut av länsstyrelsen. Naturvårdsverket utesluter inte att variationen mellan länen avseende avgiftsuttag, jämfört med kostnader för tillsynen, till viss del kan härledas till respektive länsstyrelses rutin att ta ut avgift för tillsyn. Avgift gäller dock inte för obefogade klagomål. Naturvårdsverket bedömer att andelen obefogade klagomål är relativt frekvent förekommande inom vattenverksamhet. Dessa ärenden ska dock utredas av tillsynsmyndigheten så långt att de kan avslutas. Vidare ingår i länsstyrelsernas redovisning tid för handläggning av anmälningsärenden. För dessa ärenden utgår en avgift för handläggning. Enligt 3 kap. 12 § FAPT ska avgiftsklass 3 i avgiftsförordningen (1992:191) tillämpas. Avgiftens storlek avspeglar dock inte den tid som åtgår för att handlägga anmälningsärendena. Nuvarande avgiftsnivå för anmälan av vattenverksamhet är låg jämfört med den motprestation som krävs. Då handläggning av anmälningsärenden utgör cirka 44 procent av den totala tillsynstiden för vattenverksamhet har det en stor betydelse för resultatet.

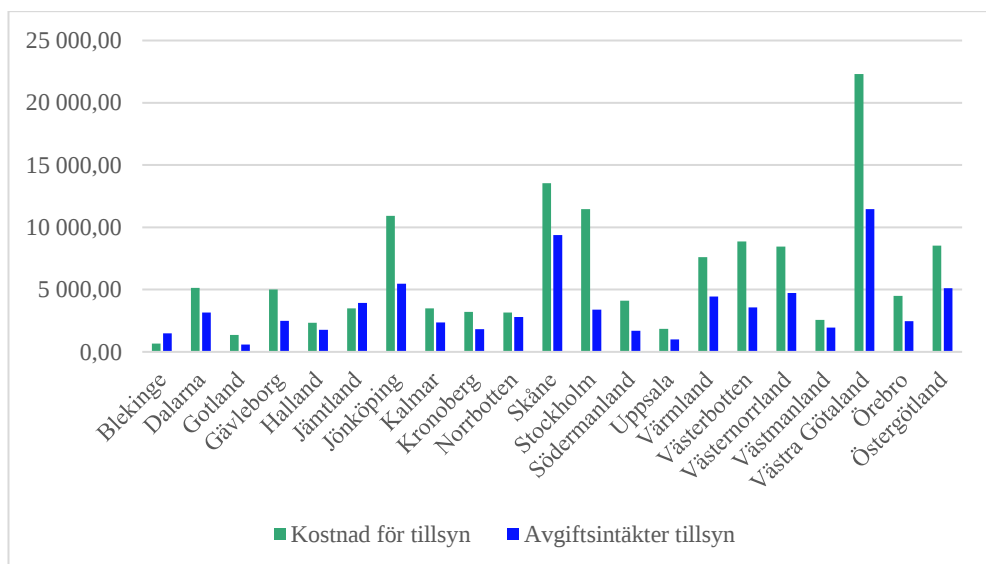

Figur 5 Kostnader för tillsyn av vattenverksamheter samt intäkter för tillsynen. Beloppen anges i tusental kronor.

TILLSYN MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Uppgifter om avgiftsintäkter för tillsyn av miljöfarliga verksamheter är framräknade av länsstyrelserna genom att den sammanslagna avgiften för tillsyn och prövning subtraheras med den avgift som länsstyrelsen skulle ha tagit ut om tillsynen var överlåtten till kommun. Därigenom erhålls "tillsynsdelen" av avgiften. För tillsyn av miljöfarliga verksamheter bedömer Naturvårdsverket att kostnadstäckningsgraden totalt sett är **57 procent**.

Av figur 6 framgår att 19 län har högre kostnader för sin tillsyn än avgiftsuttaget. Två länsstyrelser har en något lägre motprestation av avgiftsuttaget. Förutsatt att redovisningarna är korrekta blir slutsatsen att verksamhetsutövarna inom dessa två län år 2024 betalade mer i tillsynsavgift än kostnaden för länsstyrelsernas motprestation. Sådan avvikelse kan ske enstaka år men över tid bör säkerställas att motprestationen i vart fall motsvarar avgiftsuttaget.

Figur 6 Kostnader för tillsyn av miljöfarlig verksamhet samt intäkter för tillsynen. Beloppen anges i tusentals kronor.

Länsstyrelsernas beräknade kostnader för nödvändiga tillsynsåtgärder som inte kan täckas av avgifterna i FAPT (4 §)

Att likställa nödvändiga tillsynsåtgärder med bedömt tillsynsbehov enligt behovsutredningen har både fördelar och nackdelar. Fördelen är att länsstyrelsernas redovisning på ett övergripande sätt synliggör diskrepansen mellan bedömt tillsynsbehov och den motprestation som avgiftsuttaget medger. Behovsutredningar är dock ingen exakt vetenskap och tillvägagångssättet skiljer sig stort mellan miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Naturvårdsverket konstaterar också att det är svårt att jämföra tillsynsområdena miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet med varandra på grund av att de har olika avgiftskonstruktioner enligt FAPT. Fasta årsavgifter gäller för miljöfarlig verksamhet. För tillsyn av vattenverksamhet ska timtaxa tillämpas, undantaget är fast avgift för handläggning av anmälan om vattenverksamhet. Naturvårdsverket bedömer att om länsstyrelserna skulle genomföra all den tillsyn av vattenverksamhet som anges i

behovsutredningarna så skulle sannolikt också avgiftsuttaget öka. Detta framgår inte i den beräkning som görs i tabell 4 och det är också svårt att på förhand uppskatta vad intäkterna skulle uppgå till.

Den slutsats som kan dras är att avgiftsintäkterna ligger mycket långt ifrån att kunna täcka länsstyrelsernas bedömning av tillsynsbehovet och att diskrepansen är särskilt stor för tillsyn av vattenverksamheter.

Bilaga 1. Länsstyrelsernas avgiftsintäkter och kostnader för prövning och tillsyn enligt miljöbalken enligt redovisningskraven. Beloppen anges i tusentals kronor. Länsstyrelser med asterisk har miljöprövningsdelegation inom länet.

Typ av verksamhet	Process	2024	FAPT, 10 kap Redovisning av intäkter och kostnader	Lst totala Intäkter/ Kostnader	BLEKINGE	DALARNA*	GÖTLAND	GÄVLEBORG	HALLAND*	JÄMTLAND	JÖNKÖPING	KALMAR*	KRONOBERG	NORRBOTTEN*	SKÅNE*	STOCKHOLM*	SÖDERMANLAND	UPSALA*	VÄRMLAND	VÄSTERBOTTEN*	VÄSTERNORRLAND*	VÄSTMANLAND	VÄSTRA GÖTALAND*	ÖREBRO*	ÖSTERGÖTLAND*
					Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr
Miljöfarlig verksamhet	Prövning, tillsyn	3 §	1. avgiftsintäkter för prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter	175 562	3 472	8 000	1 614	6 943	6 116	3 998	10 831	6 678	4 340	8 316	20 483	10 640	4 451	3 784	8 973	9 463	10 065	5 268	25 589	6 566	9 974
Miljöfarlig verksamhet	Samråd och beslut bmp	3 §	2. Kostnader för samråd och beslut om betydande miljöpåverkan för miljöfarlig verksamhet	14 878	61	677	202	434	338	343	461	669	508	1 157	1 625	473	281	624	743	1 778	336	789	2 077	681	622
Miljöfarlig verksamhet	Prövning	3 §	3. kostnader för tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet vid miljöprövningsdelegationen	100 793	71	6 225	318	322	2 676	517	466	5 290	524	4 054	13 848	5 914	808	6 617	640	14 625	7 853	590	16 405	4 601	8 428
Miljöfarlig verksamhet	Prövning	3 §	4. kostnader för medverkan vid tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet i första instans i Mark- och miljödomstol, med undantag för kostnader att initiera tillståndsprövning enligt 24 kap. 7 § miljöbalken	21 509	61	157	1 646	484	558	236	355	467	331	3 849	2 287	890	1 113	646	245	2 300	939	688	3 789	66	403
Miljöfarlig verksamhet	Tillsyn	3 §	5. kostnader för tillsyn över miljöfarlig verksamhet, med undantag för kostnader för handläggning av miljöskaktionsavgifter och åtal/anmälningar,	132 444	631	5 089	1 357	5 006	2 301	3 469	10 952	3 486	3 733	3 142	13 136	11 441	4 183	1 976	7 577	8 833	8 390	2 547	22 258	4 473	8 461
Markavvattnig	Prövning	3 §	6. avgiftsintäkter för tillståndsprövning av markavvattnig	91	0	3	0	0	0	0	0	14	0	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	68
Vattenverksamhet	Handl. Anmälan	3 §	7. avgiftsintäkter för handläggning av anmälan av anmälningspliktig vattenverksamhet	4 267	143	151	76	198	117	162	187	284	170	369	259	399	183	86	282	118	191	64	549	123	156
Markavvattnig	Tillsyn	3 §	8. avgiftsintäkter för tillsyn över markavvattnig	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vattenverksamhet	Tillsyn	3 §	9. avgiftsintäkter för tillsyn över vattenverksamhet utom markavvattnig	12 046	130	1 095	0	346	230	1 750	237	102	282	1 411	512	48	6	154	883	1 775	1 050	160	973	544	358
Vattenverksamhet	Prövning	3 §	10. intäkter i form av ersättning för rättegångskostnader vid tillståndsprövning av vattenverksamhet i första instans	2 613	18	14	241	27	0	31	0	0	58	0	475	804	36	0	30	0	140	0	703	0	36
Vattenverksamhet	Samråd och beslut bmp	3 §	11. kostnader för samråd och beslut om betydande miljöpåverkan för vattenverksamhet	7 026	176	162	558	167	105	227	286	400	191	276	1 158	876	117	225	235	200	395	88	919	139	125
Vattenverksamhet	Prövning	3 §	12. kostnader för tillståndsprövning av vattenverksamhet i första instans i mark- och miljödomstol, med undantag för kostnader för att initiera tillståndsprövning enligt 24 kap. 7 § miljöbalken	13 590	718	208	1 111	399	710	273	222	276	521	363	1 983	1 715	225	319	728	798	300	231	2 270	29	190
Markavvattnig	Prövning	3 §	13. kostnader för dispensprövning och tillståndsprövning av markavvattnig	406	0	86	12	0	0	79	24	1	0	17	42	65	0	0	3	25	18	2	31	0	0
Vattenverksamhet	Handl. Anmälan	3 §	14. kostnader för handläggning av anmälan från anmälningspliktig vattenverksamhet	52 983	2 920	1 753	1 533	1 801	994	2 044	2 771	3 668	1 806	6 224	4 797	2 156	2 231	1 303	2 341	935	2 118	1 150	6 609	1 028	2 800
Markavvattnig	Tillsyn	3 §	15. kostnader för tillsyn över markavvattnig, med undantag för kostnader för handläggning av miljöskaktionsavgifter och åtal/anmälningar	3 084	3	101	228	142	222	106	96	169	50	64	412	125	81	449	9	11	28	25	534	217	17
Vattenverksamhet	Tillsyn	3 §	16. kostnader för tillsyn över vattenverksamhet utom markavvattnig, med undantag av kostnader för handläggning av miljöskaktionsavgifter och åtal/anmälningar	65 285	1 777	4 159	1 825	3 876	843	3 937	1 753	2 075	5 828	3 512	3 898	5 198	889	1 120	3 662	3 201	1 679	951	9 511	2 799	2 791

